

En undersøgelse af reduktion og elision af [d̥] i spontan, dansk tale

Overbygningsopgave i lingvistik, modul 1

Mette Wiwe

Januar 2008

Vejleder: Nina Grønnum

Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab

Lingvistik

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse.....	2
1. Indledning	3
2.1 Barry & Andreeva (2001)	3
2.2 Duez (2001)	6
2.3 Bybee (2001).....	6
3. Elision over for reduktion af [d̥]	8
4. Materialet	9
5. Stavelsergrænser	9
6. Pilotundersøgelse	9
6.1 Informant 1.....	10
6.1.1 Reduktion og elision af [d̥]	10
6.1.2 Reduktion af [t ^s].....	12
6.1.3 Hyppighed.....	12
6.1.4 Omkringstående vokal	14
6.2. Opsummering af pilotundersøgelse	15
7. Undersøgelse af tre informanter.....	15
7.1 Informant 10.....	15
7.2 Informant 18.....	20
7.3 Informant 33.....	24
8. Opsummering og konklusion	29
Litteraturliste.....	31
Bilag 1-4	

1. Indledning

Formålet med denne opgave er at undersøge, hvordan og hvornår den alveolære lukkelyd [ɖ] reduceres, samt hvornår den elideres i spontan, dansk tale. Undersøgelsen er baseret på det danske talesprogs-korpus DanPASS¹, hvoraf fire af korpussets informanter er udvalgt for at begrænse denne undersøgelse.

Ved en gennemgang af korpussets udtaleordbog kan man se, at et forventet [ɖ] i flere tilfælde realiseres som fx og [ɹ] – en lyd der ikke normalt regnes som en del af det danske lydinventar. Reduktion af lukkelyde forekommer så ofte i DanPASS-korpusset, at der er grundlag for nærmere undersøgelser af betingelserne for disse reduktioner – og i mange tilfælde elisioner. I denne opgave fokuserer jeg på reduktion og elision af [ɖ], men jeg har fundet gentagne eksempler på reduktion af både [b] og [g], og de forekommer så ofte, at der også er grund til at undersøge disse forekomster nærmere i en senere undersøgelse.

2. Teori

Fonetisk reduktion er et kendt fænomen i verdens sprog, som især forekommer i spontan tale. De forskellige muligheder for at reducere lyde findes på tværs af alle sprog og er således ikke sprogspecifikke. Barry & Andreeva (2001) tager denne hypotese op, og de argumenterer på baggrund af deres egen undersøgelse for, at det er den samme type reduktioner, alle sprog benytter sig af. Bybee (2001) beskriver, hvordan fonetisk reduktion skaber forandringer i sprogs lydinventar over tid, og dermed på sigt giver fonologiske ændringer, når ord med de reducerede lyde bliver leksikaliseret i deres nye form. Duez (2001) redegør for perceptionen af reducerede segmenter i en undersøgelse af fransk sammenhængende tale og viser, hvilke faktorer der kan have indflydelse på genkendelsen af reducerede former. Jeg vil i mit teori-afsnit især tage udgangspunkt i disse teoretikere og bruge dem som grundlaget for min undersøgelse af reduktion i DanPASS-korpusset.

2.1 Barry & Andreeva (2001)

Barry & Andreevas indledende hypotese er, at reduktionsfænomener er universelle, og at de afspejler modsætningsforholdet mellem på den ene side at gøre sig forståelig og komme igennem med sit budskab og på den anden at lette artikulationen så meget som muligt. Det sidste refereres ofte til som "economy of effort".

Deres undersøgelse er en sammenligning af reduktionsfænomener i sammenhængende tale i seks sprog (russisk, bulgarsk, italiensk, græsk, polsk og tjekkisk). Disse sprog hører til tre forskellige rytmiske typer, og ifølge Barry & Andreeva er netop rytmetype et vigtigt parameter for, hvilke former for reduktion et sprog er mest tilbøjelig til at benytte. Russisk og bulgarsk er trykrytmiske, italiensk og græsk er stavelsesrytmiske, og polsk og tjekkisk hører til en blandet type.

I et trykrytmisk sprog er der ca. lige lang tidsafstand mellem de betonedede stavelser, mens tidsafstanden i stavelsesrytmiske sprog afhænger af antallet af ubetonede stavelser ind imellem. Ofte har trykrytmiske sprog en forholdsvis kompliceret stavelsesstruktur, som dog er mest

¹ http://www.cphling.dk/ng/danpass_webpage/danpass.htm

kompliceret i de betonedede stavelser. Stavelsesrytmiske har derimod ofte en simpel stavelsesstruktur med meget lidt forskel på ubetonede og betonedede stavelser. I modsætning til trykrytmiske sprog har de derfor ofte fuldvokaler også i ubetonede stavelser, hvorimod ubetonede vokaler i trykrytmiske sprog ofte falder væk eller centraliseres. Grønnum (2001) fremhæver dog, at denne forskel mellem sprogene ikke er absolut, idet tidsafstanden mellem trykstærke stavelser i trykrytmiske sprog til en vis grad er afhængig af antallet af ubetonede stavelser ind imellem, og ligeledes varierer varigheden af de enkelte stavelser i stavelsesrytmiske sprog og er ikke altid lige lange.

Traditionelt er trykrytmiske sprog blevet betragtet som mere tilbøjelige over for reduktion end stavelsesrytmiske. Dette skyldes presset for, at der skal være lige lang tid mellem hver betonet stavelse uanset antallet af ubetonede stavelser ind imellem. Derudover er konsonantgrupper ofte mest komplekse i trykrytmiske sprog, og jo større en konsonantgruppe er, jo større er muligheden for reduktion.

Udover svækkelse og elision af konsonanter undersøger Barry & Andreeva også det, de kalder "schwa-isation" – centralisering af vokaler. I nogle sprog centraliseres ubetonede vokaler, eller kvaliteten ændres og kommer til at ligne en betonet vokal i omgivelserne mere. Vokalreduktion er ofte blevet associeret med trykrytmiske sprog, men ifølge Barry & Andreeva er dette ikke en hensigtsmæssig faktor at inddele sprog efter. Vokalreduktion findes nemlig både i trykrytmiske og stavelsesrytmiske sprog, og det er derfor ikke kendetegnende for en bestemt type sprog i samme grad, som konsonantreduktion er. Reduktion af vokaler og trykafhængig kvalitetsændring er altså ikke et fænomen, der kan forventes i alle sprog af en bestemt rytmisk type. De fastholder også, at det ikke så meget er typen af reduktion, men derimod graden af reduktion, der varierer fra sprog til sprog.

So in general we may assume differences between languages in degree and frequency of reduction but not differences of occurrence vs. total non-occurrence (except in the limiting case that a strict CV-language would provide no structural basis for e.g. cluster reduction). (Barry & Andreeva 2001:54)

Selvom trykrytmiske sprog ofte har mange reduktioner i spontan tale, findes reducerede former også i stavelsesrytmiske sprog og i sprog med en simpel stavelsesstruktur. Ofte er der kun få konsonantgrupper i disse sprog, men enkeltkonsonanter svækkes pga. princippet om "economy of effort". Barry & Andreevas udgangspunkt er derfor, at

[...] no single rhythmic type, whether traditionally stress- or syllable-timed or of a mixed type, would appear resistant to phonetic reduction processes. All utterances with unaccented words offer potential for vowel and consonant reduction, though languages with a stressed-unstressed distinction at lexical level should be more prone to reduction in the unstressed syllables.

Specifically, we expect shortening and centralisation, ultimately 'schwa-isation' of vowels, loss of consonants from clusters, and general weakening of consonant articulation. (Barry & Andreeva 2001:54)

I deres undersøgelse opdeler Barry & Andreeva de fonetiske realisationer, der afveg fra ordbogsudtalen i seks kategorier:

- a) simplificering af konsonantgrupper
- b) svækkelse eller tab af enkeltkonsonanter
- c) træk fra det eliderede segment ses i omkringstående segmenter

- d) centralisering af vokaler
- e) temporal reduktion og kvalitativ fusion af vokalsekvenser
- f) reduktion der afhænger af intonationen

Intervokaliske konsonantgrupper reduceres i alle seks sprog. De reduceres både ved svækkelse af enkeltkonsonanter og ved elision, hvor et segment helt forsvinder. Barry & Andreeva bemærker, at /t/ forsvandt fra /st/-grupper i flere tilfælde – både i tryk- og stavelsesrytmiske sprog. Reduktion af konsonantgrupper er et udtryk for ”economy of effort”, altså en artikulatorisk betinget form for reduktion. Denne type reduktion sker oftere i coda-konsonantgrupper end i onset-grupper. Ifølge Barry & Andreevas undersøgelse er der også større sandsynlighed for, at den finder sted over en ordgrænse end inde i et ord.

Når konsonanter svækkes, sker det typisk ifølge det samme mønster. Fortis lukkelyde svækkes til lenis lukkelyde, og lenis lukkelyde til frikativer. Fortis frikativer svækkes til lenis frikativer, og lenis frikativer reduceres til approksimanter. Ifølge Barry & Andreeva er især alveolære konsonanter tilbøjelige til at reduceres, og deres data bekræfter dette. Som nævnt blev især /t/ elideret i konsonantgrupper, og derudover blev intervokalisk /d/ reduceret i fem ud af de seks sprog i undersøgelsen. /d/ blev enten svækket til et kort tap, en frikativ eller en approksimant. Kun i græsk fandt de ikke reducerede former af /d/. Dette kan dog meget vel skyldes, at græsk har en fonologisk kontrast mellem /d/ og /ð/ og dermed ikke er så tilbøjelig til at reducere /d/ som sprog uden denne kontrast.

Barry & Andreevas undersøgelse viste, at træk fra eliderede segmenter i nogle tilfælde efterlod spor hos omkringstående, resterende segmenter. Dette gjaldt især lateraler. I fire af sprogene var der eksempler på elision af /l/ eller tilfælde af, at /l/ fik mere vokallignende træk. Dog virker denne reduktion i nogle af sprogene til at hænge sammen med tilstedeværelsen af palatale segmenter i de nærmeste omgivelser, som fx i italiensk hvor lateralen blev elideret eller svækket efter /i/. I russisk derimod blev /l/ ofte reduceret, selvom der ikke var palataler i nærheden. Men der skete en tydelig kvalitetsændring af de omkringstående vokaler pga. /l/s elision. Udover træk fra lateraler kan også eliderede nasale og palatale segmenter efterlade spor. Dette sker fx, når en nasal slettes, og en omkringstående vokal efterfølgende bliver nasal.

En anden type reducerede former, der optrådte i Barry & Andreevas data, var vokalcentralisering – ”schwa-isation”. Centralisering af ubetonedede vokaler blev fundet i alle seks sprog. Kendetegnen for de reducerede vokaler var, at de reflekterede de underliggende vokaler i form af deres placering i vokalskemaet.

Når en ordfinal vokal støder sammen med en ordinitial vokal over en ordgrænse, sker det ofte, at den ene vokal elideres, eller at de to smelter sammen til én ny vokal, og dermed forsvinder der en stavelse. Barry & Andreeva fandt reduktioner af sådanne vokalsekvenser i alle sprogene, og de kalder denne form for reduktion for temporal reduktion. Temporal reduktion er dermed endnu et fænomen, der findes på tværs af sprog og ikke kun i sprog af en bestemt rytmisk type.

Udover de ovenstående typer af reduktion i sammenhængende tale fandt Barry & Andreeva også, at russisk og bulgarsk i særlig grad udviste tendens til reduktion, når intonationen sidst i en ytring var faldende.

Undersøgelsen viste altså, at Barry & Andreevas indledende hypotese om reduktionsfænomeners universalitet i hvert fald understøttes af de seks sprog, de indsamlede data fra.

2.2 Duez (2001)

Duez undersøgte betydningen af kontekst for forståelsen af reducerede former i fransk, sammenhængende tale. Undersøgelsen viste, at konteksten har stor betydning for, om en reduceret form bliver forstået af lytteren eller ej.

Ifølge Duez er der information om et segment i de omkringstående segmenter, og denne akustiske information bruges af lytteren til at identificere fonemer og gendanne segmenter, der måtte mangle. Men derudover viste undersøgelsen, at når lytteren også havde mulighed for at benytte sig af leksikalsk, syntaktisk, prosodisk og semantisk information og viden, var der større chance for at genkende assimilerede eller eliderede segmenter. Det var altså sværere for lytterne at forstå et enkeltstående ord, der indeholdt assimilerede, forvrængede eller eliderede lyde, end et reduceret ord i sammenhængende tale. Det er således ikke kun de akustiske signaler, der har betydning for genkendelsen af reducerede former, men også den lingvistiske viden, der ligger i konteksten. Som Duez selv nævner, er taleperception altså en top-down proces.

Hun siger det således:

It is known that natural speech production involves conveying a message via multiple paths of information and that in turn, perceptual recognition and sentence interpretation are achieved by making use of and integrating these sources of information. This implies a strong relationship between the production and perception levels. When words are clearly articulated and presented under ideal listening conditions, the context may simply accelerate word recognition (Morton & Long 1976). However, when words are poorly articulated and acoustic-phonetic information is impoverished and incomplete, much information from other sources is needed to restore the missing segments and phonemes. (Duez 2001:111)

Derudover argumenterer Duez for, at reducerede højfrekvente ord, lange ord og ordfinale segmenter er nemmere at genkende via leksikalsk viden end de reducerede modsætninger. Reduceret artikulation er altså ikke nødvendigvis en hindring for at blive forstået, men artikulationen skal afgive nok information til, at lytteren kan bruge sin lingvistiske viden til at forstå den reducerede form.

2.3 Bybee (2001)

Ifølge Bybee er fonologien ikke kun et abstrakt, psykologisk system, men en vigtig del af processen med at producere og afkode sproglige konstruktioner. Hun argumenterer for, at meget sprogforandring skyldes fonetiske fænomener som fx reduktion, der med tiden skaber nye leksikaliserede ordformer og dermed også kan give et nyt fonologisk system.

Phonological structure is affected by use in that articulatory accommodations occur as the result of real language use. (Bybee 2001:16)

Et sprogs fonologiske struktur påvirkes altså af sprogbrugen, og fonetisk reduktion er en af de ”artikulatoriske tilpasninger”, der på sigt kan medføre fonologiske ændringer. Disse ændringer finder først sted i højfrekvente ord, og ifølge Bybee er det selve den hyppige brug, der gør ordene mere tilbøjelige over for reduktion, fordi disse ord oftere udsættes for muligheden for reduktion.

Bybee har således et lidt anderledes syn på reduktionsfænomener end Duez, som ud fra sin undersøgelse argumenterer for reduktion af højfrekvente ord på baggrund af et perceptionsperspektiv. Bybee nævner også, at et segment oftest reduceres til et andet segment, som det er fonetisk tæt på (med mindre det elideres). Hun bemærker dog selv, at det ikke er nemt at afgøre, om to lyde er fonetisk tæt på hinanden eller ej.

Barry & Andreeva fandt i deres undersøgelse, at konsonantreduktion oftere sker i coda end i onsets, og Bybee fremhæver det samme. Hun argumenterer for, at den gradvise svækkelse og i sidste ende elision af codakonsonanter er et universelt træk.

Thus, I suggest that the appropriate universal is that the articulation of coda consonants involve gestures of lesser magnitude or duration than those found in syllable-initial consonants. This tendency has been described by Fujimura (1990), according to whom syllable-initial position is characterized by more forceful articulations, and by Browman and Goldstein (1995:26) as differences in the sequencing and magnitude of syllable-final gestures that 'might be caused by a general reduction of speaking effort over the time course of a unit.' (Bybee 2001:195-196)

Bybee refererer her til en gestus-baseret frem for en segmental tilgang til reduktionsfænomener. I en gestus-baseret tilgang er fokus flyttet fra segmenter til gestus. En gestus kan fx være stemthed, nasalitet eller læberunding. Gestus kan have forskellige temporale domæner og dermed strække sig over flere segmenter. Tilgangen fremhæver koordination af taleorganernes bevægelser som en forklaring på fonetiske fænomener såsom reduktion. Hvis bevægelserne lapper over hinanden, kan det auditivt give indtryk af, at en lyd er forsvundet, selvom der stadig kan være artikulatoriske spor efter den.

Udover den artikulatoriske koordination kan også et fald i bevægelsernes størrelse/kraft være årsag til fonetisk reduktion. Sidstnævnte type reduktion er ifølge Bybee den primære årsag til svækkelse af konsonanter. Og som ovenstående citat viser, vil denne type reduktion oftest finde sted i stavelsesfinale konsonanter, hvilket stemmer overens med Barry & Andreevas (2001) undersøgelse, som viste, at reduktion oftere fandt sted stavelsesfinalt end -initialt.

Ifølge Bybee ønsker Mowrey & Pagliuca (1995) ikke bare en gestus-baseret tilgang. De argumenterer for, at det er de individuelle muskelbevægelser, der skal bruges som deskriptiv, fonologisk enhed. Hun beskriver deres udgangspunkt således:

Mowrey and Pagliuca (1995) propose that the traditional notion of consonant be viewed as a 'local articulatory maximum' – that is, a temporal stretch at which a relatively large number of muscular events coincide. In contrast, a vowel may be viewed as a longer temporal stretch in which relatively few muscular events take place. (Bybee 2001:73)

Konsonanter og vokaler har således mulighed for at blive reduceret både artikulatorisk og med hensyn til varighed.

Udover at en konsonant kan elideres, kan den ifølge Bybee reduceres til en mere sonorant eller vokallignende konsonant, hvilket især er tilfældet i stavelsesfinal eller postvokalisk position, og lukkelyde kan forkortes ved at reduceres til fx en tap eller en flap.

The deletion of a consonant must involve both the loss of the gesture and a temporal compression, for as Pagliuca and Mowrey point out, the loss of a consonant in a string does not result in an articulatory gap. (Bybee 2001:74)

Vokaler kan reduceres ved at blive slappe i ubetonede stavelser (substantiv reduktion) og ved at blive forkortet (temporal reduktion). Bybee beskriver centralisering af vokaler som resultatet af en "lessening of the magnitude of gestures", hvor artikulatorerne ikke når helt ud i yderposition.

Ifølge Bybee inddeler Mowrey & Pagliuca reduktionsfænomener i to typer: substantiv og temporal reduktion. Substantiv reduktion er reduktion af "the magnitude of a muscular gesture" (Bybee 2001:77), som når fx en lukkelyd reduceres til en frikativ eller en vokal centraliseres til schwa. Temporal reduktion betyder i denne sammenhæng en sammenpresning af bevægelser samt en reduktion af varigheden af en artikulatorisk sekvens. Konsonantelision involverer således ofte begge typer, som ovenstående citat viser, og vokalreduktion kan ligeledes involvere begge former.

Bybee giver således en mere gestus-baseret forklaring på reduktionsfænomener end Duez, som lægger vægt på gennemførelsen af kommunikationen og dermed har fokus på perception af reducerede former vs. fuldformer. Barry & Andreeva betragter reduktion af konsonantgrupper som et udtryk for "economy of effort", og deres fokus er hovedsageligt på segmenter. Fælles for teoretikerne er dog, at de betragter reduktion som et fænomen, der varierer og er afhængigt af konteksten. Hvor Barry & Andreeva argumenterer for, at graden af reduktion varierer fra sprog til sprog og fra situation til situation, siger Bybee det således:

Thus on the articulation end, speakers are controlling even more variation than can be perceived (see Labov 1994:349-370 on 'near-mergers'). This underscores the notion that in casual speech the choices are not 'vowel' or 'no vowel', but that in fact there are many intermediate gradations depending upon the phonetic, prosodic, and social situation. (Bybee 2001:76)

Som nævnt betragter Bybee reduktion som et af de fænomener, der kan skabe fonologiske forandringer, når de reducerede former er blevet leksikaliseret. Hun skelner mellem to forskellige processer: Den ene automatiserer produktionen ved overlappning og reduktion af muskelbevægelser. Den anden simplificerer konsonanter og vokaler ved at elidere nogle af de gestus, der er blevet presset sammen. Begge processer kan skabe fonologiske ændringer i et sprog.

På baggrund af resultaterne fra Barry & Andreevas samt Duez' undersøgelser og Bybees teoretiske betragtninger, forventer jeg at finde mest reduktion i højfrekvente ord, stavelsesfinalt og i konsonantgrupper i DanPASS-korpusset. Da dansk er et trykrytmisk sprog med en kompliceret stavelsesstruktur med mange konsonantgrupper, forventer jeg en del reduktion af disse grupper, og jeg har derfor også valgt at koncentrere mig om konsonantreduktion, nærmere betegnet reduktion af lukkelyde.

3. Elision over for reduktion af [d̥]

I materialet er der mange tilfælde af elision af [d̥]. [d̥] falder dog hyppigst bort som nabo til en eller flere konsonanter, og der er dermed tale om 'cluster simplification' og ikke reduktion. Elision af intervokalisk [d̥] er dog snarere en form for reduktion, fordi taleorganerne kommer fra åben stilling og skal tilbage til åben stilling igen, og derfor ikke når den lukkede stilling, der er nødvendig for at producere en konsonant. Jeg betragter dermed reduktion som mangelfuld opnåelse af targetet, men hvor der stadig er en antydning af den oprindelige gestus.

Når [d̥] reduceres sker det oftest til [r ɹ δ] og nogle steder også til det ustemte [θ]. [ɹ ɹ δ s z n] forekommer også. Artikulationsstedet og den aktive artikulator forbliver altså den samme, når [d̥]

reduceres. Ved reduktion til et tap er der tale om et kortvarigt lukke. Det er altså en tidsmæssig reduktion, hvor target stadig opnås, om end kortvarigt. Når [ɖ] reduceres til [ɹ], når tungespidsen ikke langt nok op til at danne et lukke, men der er stadig kontakt med siderne. Dette samme gælder for tungespidsen ved reduktion til [ð], men her er der heller ingen kontakt med kindtænderne. Der er altså forskellige grader af reduktion, og når [ɖ] bliver til et tap er der således tale om en mindre grad af reduktion, end når [ɖ] bliver til [ð]. Et hierarki for reduktion af [ɖ] ser dermed således ud: [r] > [ɹ] > [ð].

4. Materialet

Min undersøgelse består af to dele: en pilotundersøgelse af én informant og en udvidelse af denne undersøgelse med tre informanter.

For begge undersøgelser gælder det, at alle forekomster af reduceret eller elideret [ɖ] er inkluderet. Dog har jeg begrænset de dele af undersøgelserne, der omhandler intervokalisk og ikke-intervokalisk [ɖ]. Her har jeg kun medtaget forekomster, der ikke står i ordinitial eller -final position. Jeg arbejder således inden for ordets grænser.

Nogle steder i DanPASS er flere ord smeltet så meget sammen, at de ikke har kunnet segmenteres separat. Det gælder fx tilfælde som *på 'højde, kommer du* og *'slet ikke*. Disse tilfælde regner jeg derfor som ét ord, og i eksempler som de to sidste er den alveolære lukkelyd derfor inkluderet blandt de intervokaliske forekomster.

Der er givetvis flere forekomster af intervokalisk [ɖ] over ordgrænser, og materialet ville være blevet større og statistikken have set anderledes ud, hvis disse var inkluderede.

De dele af undersøgelsen, der omhandler den omkringstående vokal, er også foretaget på ordbasis.

Alle andre dele af undersøgelserne er baseret på samtlige forekomster af reduceret eller elideret [ɖ], med mindre andet er nævnt.

5. Stavelsesgrænser

Jeg har valgt at trække stavelsesgrænserne fonetisk i denne undersøgelse (Grønnum 2007). Dermed går stavelsesgrænsen efter lukkelyden i ord som *netop* og før lukkelyden i fx *forladte*. Det var også en mulighed at trække grænserne fonologisk, men det er min fornemmelse, at reduktion er mere fonetisk end fonologisk betinget, og jeg trækker derfor grænserne mellem de fonetiske stavelser i stedet for de fonologiske.

6. Pilotundersøgelse

I min pilotundersøgelse har jeg fokuseret på reduktion af lukkelyde og især alveolære lukkelyde. Undersøgelsen består af flere dele: dels har jeg undersøgt, *hvordan* forventet [t^s ɖ] reduceres, dels om de reduceres til de samme lyde i alle kontekster og dels hyppigt reduktion af alveolære

lukkelyde forekommer. Min pilotundersøgelse er baseret på én ung, mandlig informant (nr. 1), der deltog i dialogerne i DanPASS, og materialet består derfor af spontan, sammenhængende tale.

Hvor der er mere end én alveolær lukkelyd i et ord, har jeg understreget den, der reduceres.

6.1 Informant 1

Jeg har valgt at tage udgangspunkt i reduktion af [t^s d̥] hos én informant for at indskrænke omfanget af undersøgelsen og finde ud af, hvorvidt der er grundlag for videre undersøgelser af reduktion af lukkelyde. Den udvalgte informant deltog kun i dialogerne i DanPASS, og materialet består derfor af spontan, sammenhængende tale. Ordlisten er vedlagt som bilag 1.

Da jeg påbegyndte undersøgelsen, viste det sig, at langt de fleste tilfælde af reducerede alveolære lukkelyde drejede sig om reduktion af forventet [d̥]. [t^s] blev kun reduceret i fire ord, *'centimeter, centi'meter, faktisk og fotoforretningen*.

Materialet fra informant 1 viste udover forskellen i hyppigheden også en forskel i, hvad hhv. [t^s d̥] reduceres til. [d̥] reduceres til [δ ɹ r n γ] samt elideres, hvorimod [t^s] reduceres til [s d j]. Det er dog værd at knytte et par bemærkninger til dette. Reduktion af [d̥] til [n] forekommer kun én gang i hele materialet, nemlig i ordet *'slet*, og er ikke et fænomen, jeg ellers har observeret i DanPASS-korpusset. Reduktion af [d̥] til [γ] og [t^s] til [j] forekommer også kun få gange, og i alle tilfælde når den alveolære lukkelyd forekommer i en konsonantgruppe med en velær lukkelyd. I disse tilfælde forsvinder begge lukkelyde og erstattes af hhv. [γ] og [j]. Der er således ikke tale om et generelt fænomen, hvor fx [d̥] svækkes til [γ], men det er værd at bemærke. Fordi [t^s d̥] reduceres så forskelligt, har jeg valgt at behandle dem separat, og for at finde frem til hvilke betingelser der er for reduktion af alveolære lukkelyde, har jeg undersøgt de kontekster, hvori de reduceres. Jeg skelner derudover mellem reduktion og elision af [d̥].

6.1.1 *Reduktion og elision af [d̥]*

Da [d̥] i materialet reduceres på fem forskellige måder foruden elision, har jeg ønsket at undersøge, hvorvidt reduktion og elision finder sted i de samme kontekster, samt om [d̥] reduceres forskelligt i forskellige kontekster. Jeg har undersøgt reduktion og elision af [d̥] ud fra position i ord og stavelse og i hhv. trykstærke og tryksvage stavelser.

Det var mit umiddelbare indtryk, at der var forskel på, hvordan [d̥] reduceres intervokalisk og i forbindelse med en eller flere konsonanter. Undersøgelsen bekræftede dette og viste, at [d̥] reduceres på flest forskellige måder intervokalisk, når lukkelyden står ordmedialt. Elision forekommer både intervokalisk og i konsonantomgivelser. Med konsonantomgivelser mener jeg, at der på den ene, anden eller begge sider af [d̥] står en konsonant.

Tallene i parentes i tabellerne angiver antallet af forekomster.

Intervokalisk	I konsonantomgivelser
Ø (37)	Ø (81)
r (7)	r (1)
ɹ (5)	
δ (3)	

Tabel 1. Antal forekomster af elision og reduktion af ordmedialt [ɖ] hos informant 1 afhængigt af nabolyde.

Intervokalisk [ɖ] elideres i fx *'sætter*, i konsonantomgivelser i fx *efter*. Derudover reduceres [ɖ] til [r] intervokalisk i fx *for'ladte* og i konsonantomgivelser i *på'højde*. *på 'højde* er dog det eneste tilfælde, hvor [ɖ] reduceres til [r], når en af nabolydene er en konsonant.

Jeg har også undersøgt, om stavelsesposition har en indflydelse på, hvordan [ɖ] reduceres, og om det elideres. Tabel 2 viser, at stavelsesposition har stor betydning for, om [ɖ] reduceres eller ej. Elision forekommer derimod både i stavelsesonset og stavelses coda. Jeg har her medtaget både betonedede og ubetonede stavelser.

Stavelsesonset	Stavelses coda
Ø (54)	Ø (111)
r (59)	
ɹ (7)	
δ (5)	

Tabel 2. Elision og reduktion af [ɖ] alt efter position i stavelsen hos informant 1.

Der er relativt få forekomster af reduktion til [δ] hos informanten, men det findes i fx *'der*, hvor det forventede [ɖ] reduceres til [δ] 1 ud af 40 gange, og i det trykssvage *der*, hvor reduktionen sker én ud af 23 gange. Selvom det ikke er nævnt i tabellen, er det værd at nævne, at en enkelt gang udtales som [n] i ordet *'slet*.

Jeg havde en formodning om, at tryk ville påvirke reduktion og elision af såvel [ɖ] som andre lukkelyde. Det viste sig dog, at [ɖ] blev reduceret på samme måde og elideret i trykstærke som i trykssvage ord og stavelser. Da der i DanPASS kun er transskriberet hovedtryk, betyder trykstærk her stavelser med hovedtryk, og trykssvag henviser derfor også til stavelser med bitryk. Tabel 3 viser de lyde, som [ɖ] reduceres til i hhv. trykstærke over for trykssvage stavelser.

Trykstærke stavelser	Trykssvage stavelser
Ø (17)	Ø (148)
r (3)	r (56)
	ɹ (7)
δ (1)	δ (4)

Tabel 3. Elision og reduktion af [ɖ] hos informant 1 i hhv. trykstærke og trykssvage stavelser.

Der er altså kun en lille forskel på, *hvordan* [ɖ] reduceres i betonede og ubetonede stavelser, og elision forekommer også begge steder.

Tabel 1-3 viser, at tryk ikke har nogen betydning for, hvordan [ɖ] reduceres, og om det elideres. Derimod afhænger reduktion og elision af [ɖ] af de omkringstående lyde samt af position i stavelsen. Fx reduceres ordmedialt [ɖ] kun, når det står intervokalisk, på nær et enkelt tilfælde.

6.1.2 Reduktion af [t^s]

Jeg har undersøgt, hvordan [t^s] reduceres i de samme kontekster som [ɖ], det vil sige, hvor det står ordmedialt, i forhold til stavelsesposition og i hhv. betonede og ubetonede stavelser. Der er kun eksempler på reduktion af [t^s] til [s ɖ], og antallet af reducerede former af [t^s] er som nævnt væsentligt mindre end antallet af reduktioner af [ɖ], og det er derfor svært at sige noget generelt om reduktion af [t^s] ud fra denne undersøgelse.

Alle reducerede former af [t^s] står i ordmedial position, og tabel 4 viser betydningen af omkringstående lyde for, hvordan [t^s] reduceres.

Intervokalisk	I konsonantomgivelser
ɖ (1)	ɖ (1)
	s (3)

Tabel 4. Elision og reduktion af ordmedialt [t^s] hos informant 1 afhængigt af nabolyde.

De reducerede former findes i ordene *'centimeter, centi'meter, 'faktisk og 'fotoforretningen*. *'centimeter* og *centi'meter* regnes som forskellige ord pga. trykkets varierende placering.

Min undersøgelse viste også, at [t^s] kun reduceres i tryksvage stavelser. Men fordi der er så få eksempler på reduktion af [t^s], har jeg valgt ikke at gå videre med undersøgelser af [t^s], men i de følgende dele af undersøgelsen at fokusere på reduktion og elision af [ɖ].

6.1.3 Hyppighed

I alt er der 237 forekomster af reduktion og elision af [ɖ] hos informant 1, hvilket svarer til ca. 23 % alle forventede forekomster af [ɖ] i materialet. De 237 eksempler på reduktion og elision af [ɖ] er fordelt på 37 leksikalske størrelser i forskellige sammensætninger og med varierende tryk. I disse 37 leksemer reduceres eller elideres [ɖ] knap 40 % af de gange, ordene optræder.

Jeg har fundet en stor forskel på, hvor hyppigt [ɖ] elideres og reduceres til hhv. [ɖ ɹ]. 165 gange elideres [ɖ], hvilket svarer til ca. 70 % af tilfældene, og elision er dermed langt hyppigere end reduktion hos denne informant. [ɖ] reduceres oftest til [ɹ], hvilket sker i ca. 25 % af tilfældene. I de resterende 5 % af tilfældene reduceres [ɖ] til [ɖ ɹ].

Min undersøgelse viste, at ca. 56 % af reduktionerne og elisionerne af [ɖ] forekommer ordmedialt. Af disse står ca. 39 % intervokalisk, og 61 % sker i konsonantomgivelser. Både intervokalisk og i konsonantomgivelser forekommer der elision og reduktion. Tabel 5 viser, hvor hyppigt ordmedialt, intervokalisk [ɖ] elideres eller reduceres.

Lyd som [ɔ̃] reduceres til intervokalisk	Procent af intervokaliske reduktioner
r	13,5 %
ɹ	9,6 %
δ	5,8 %
Ø	71,1 %

Tabel 5. Hyppighed af elision og reduktion af intervokalisk [ɔ̃] hos informant 1.

I konsonantomgivelser elideres [ɔ̃] i 98,8 % af de tilfældene. I ét tilfælde reduceres [ɔ̃] til et tap, nemlig i *på 'højde*, mens den på intet tidspunkt reduceres til [δ] eller [ɹ] i konsonantomgivelser. Når [ɔ̃] reduceres til [r] i *på 'højde*, kan det skyldes, at der nemmere opnås et kortvarigt lukke pga. den foranstående konsonant.

Ud af de 237 stavelser, der indeholder et reduceret eller elideret [ɔ̃], er de fleste ubetonede. I alt er 215 af stavelserne ubetonede. Dette resultat er ikke overraskende, men bekræfter den generelle opfattelse, at reduktion især forekommer i ubetonede stavelser.

Jeg undersøgte også, om reduktion og elision hyppigst forekommer i stavelsesonset eller stavelsescoda, og resultaterne kan ses i tabel 6 og 7. De er baseret på samtlige forekomster af reducerede former – altså både i betonedede og ubetonede stavelser. Bemærk at resultaterne ikke indeholder eksempler over ordgrænser.

Jeg havde forventet, at reduktion og elision oftest ville forkomme stavelsesfinalt, men som tallene indikerer, er der flere eksempler i stavelsesonset end i stavelsescoda. Dog er der forskel på, om [ɔ̃] oftest reduceres eller elideres, alt efter stavelsesposition og omkringstående lyde. Som det fremgår af tabellerne, er elision af [ɔ̃] hyppigere end reduktion i stavelsescoda, mens det modsatte gælder i stavelsesonset.

	Stavelsesonset	Eliderede	Reducerede
Prævokalisk	119	48	71
Før konsonant	6	6	0

Tabel 6. Antal forekomster af reduceret eller elideret [ɔ̃] hos informant 1 i stavelsesonset afhængigt af den efterfølgende lyd.

	Stavelsescoda	Eliderede	Reducerede
Postvokalisk	37	36	1
Efter konsonant	75	75	0

Tabel 7. Antal forekomster af reduceret eller elideret [ɔ̃] hos informant 1 i stavelsescoda afhængigt af den foranstående lyd.

De seks eksempler på elideret [ɔ̃] **foran en konsonant** i stavelsesonset forekommer alle i ordet *'venstre*. Derudover elideres **prævokalisk** [ɔ̃] i stavelsesonset, fx i *'starter*, mens det reduceres i fx *hvor'dan*.

Kun én gang er et **postvokalisk** [ɔ̥] reduceret i stavelsescoda, og det er i *'slet*. Ellers forekommer der i stavelsescoda kun elision – uanset som den foranstående lyd er en vokal eller konsonant, fx i *'halvt* og i *set*.

6.1.4 Omkringstående vokal

Jeg har undersøgt den fonologiske vokallængde og -kvalitet i de tilfælde, hvor et reduceret eller elideret [ɔ̥] står foran eller efter en vokal, uanset stavelsesgrænse. Bemærk at jeg i denne del af undersøgelsen ikke medtager eksempler, der forekommer over en ordgrænse.

I alt er der 119 forekomster af et reduceret eller elideret [ɔ̥] **foran** en vokal. Af disse er 48 eliderede og 71 reducerede, som fx *'kloster* hvor [ɔ̥] elideres, og *'det* hvor [ɔ̥] reduceres til [r].

83 reducerede eller eliderede [ɔ̥]er står **efter** en vokal. 71 af disse, svarende til 86 %, er eliderede, mens de resterende 12 er reducerede, fx i *hvor'dan*.

Vokallængde

Jeg antager, at stødvokaler er lange, selvom de ikke noteres med længdetegn i DanPASS.

Som tabel 8 viser, er langt de fleste vokaler foran eller efter et elideret eller reduceret [ɔ̥] fonologisk kort, som fx i ordene *det* og *'slet*.

	Prævokalisk reduceret eller elideret [ɔ̥]	Postvokalisk reduceret eller elideret [ɔ̥]
Kort vokal	118	77
Lang vokal	1	6

Tabel 8. Antal forekomster af reduceret eller elideret [ɔ̥] foran eller efter en lang eller kort vokal hos informant 1.

Den eneste lange vokal **efter** et elideret eller reduceret [ɔ̥] forekommer i *'starter*, hvor [ɔ̥] er elideret. De seks lange vokaler **før** et elideret eller reduceret [ɔ̥] optræder i ordene *'bortset*, *'centimeter*, *pri'vate*, *set* og *'starter*. I *'bortset* og *set* elideres [ɔ̥], mens det reduceres til et tap i de andre ord.

Vokalkvalitet

Undersøgelsen af kvaliteten hos de omkringstående vokaler gav ikke et lige så entydigt resultat. Den viste, at der ikke er særlig stor forskel på, om vokalen **efter** et reduceret eller elideret [ɔ̥] er ikke-lav eller ikke-høj. Den er dog kun i få tilfælde et schwa. Når der står en vokal **før** et reduceret eller elideret [ɔ̥], er den ikke-høj i langt de fleste tilfælde.

	Prævokalisk reduceret eller elideret [ɔ̃]	Postvokalisk reduceret eller elideret [ɔ̃]
Ikke-lav	62	8
Ikke-høj	51	75
Schwa	6	0

Tabel 9. Antal forekomster af reduceret eller elideret [ɔ̃] foran eller efter schwa, ikke-lav eller ikke-høj vokal hos informant 1.

En ikke-lav vokal **efter** et elideret eller reduceret [ɔ̃] forekommer fx i *'det* og *du*. I *hvor'dan* og *'netop* er den efterfølgende vokal ikke-høj, mens den er et schwa i fx *for'ladte* og *pri'vate*.

Vokalen **før** et elideret eller reduceret [ɔ̃] er ikke-høj i ca. 90 % af tilfældene. I otte tilfælde er den foranstående vokal ikke-lav, som fx i *'rigtigt* og *set*.

Hvis undersøgelsen havde inkluderet eksempler over ordgrænser, ville der givetvis også være en del forekomster af schwa foran et elideret eller reduceret [ɔ̃].

6.2 Opsummering af pilotundersøgelse

Min pilotundersøgelse har vist, at der er grundlag for videre undersøgelser af reduktion og elision af [ɔ̃]. I alt reducerer og eliderer informant 1 ca. 23 % af alle forventede forekomster af [ɔ̃]. Resultaterne viste, at [ɔ̃] fortrinsvis reduceres til [ɔ̃ ɹ] samt elideres. Men der er stor forskel på, hvor hyppigt [ɔ̃] elideres eller reduceres til hhv. [ɔ̃ ɹ]. Oftest falder [ɔ̃] bort, men der er også en del tilfælde af, at den reduceres til et tap. Resultaterne viste også, at reduktionen hovedsageligt sker i ubetonede stavelser, og at i alt 216 af de 237 stavelser, der indeholdt et reduceret eller elideret [ɔ̃] var ubetonede.

Når et reduceret eller elideret [ɔ̃] står foran eller efter en vokal, er denne i langt de fleste tilfælde fonologisk kort. Kvaliteten i de omkringstående vokaler er derimod mere varierende.

Undersøgelsen viste også langt flere tilfælde af elideret og reduceret [ɔ̃] end reduceret [t^s], og jeg har derfor valgt kun at medtage reduktioner og elisioner af [ɔ̃] i mine videre undersøgelser.

7. Undersøgelse af tre informanter

Jeg har valgt at udvide undersøgelsen med tre informanter (nr. 10, 18, 33), som alle deltog i dialogerne i DanPASS. Jeg har valgt materiale fra dialogerne i DanPASS-korpusset, da talen i en dialog antagelig er mere spontan og dermed formentlig indeholder flere reduktioner end oplæst tale.

7.1 Informant 10

Informant 10 er en ung kvinde, der kun deltog i dialogerne i DanPASS. Ordlisten er vedlagt som bilag 2.

Materialet fra denne informant viste færre reduktioner og elisioner af [ɔ̃] end materialet fra pilotundersøgelsen. I alt reduceres eller elideres [ɔ̃] 110 gange, fordelt på 31 leksemer, der optræder

i forskellige sammensætninger og med varierende tryk. I disse ord er [ɔ̥] reduceret eller elideret ca. 50 % af de gange, ordene forekommer. Fx er [ɔ̥] kun elideret 1 ud af 2 gange i *'bjergkløft*, og i *det* er lukkelyden reduceret til [r] 2 ud af 24 gange og til [ɹ] ligeledes 2 ud af 24 gange.

I hele materialet var der 457 forekomster af forventet [ɔ̥], og de reducerede og eliderede former svarer dermed til ca. 24 % af det samlede antal forekomster af forventet [ɔ̥].

83 ud af de 110 gange elideres [ɔ̥], og elision er dermed langt hyppigere reduktion. Det sker fx i *går 'østfor*. [ɔ̥] reduceres til [r ɹ] og en enkelt gang til [s], hvilket sker i *du* 1 ud af 81 gange. Reduktion til [r ɹ] sker fx i *'starter* og *da*.

Ordmedial reduktion og elision

I konsonantomgivelser forekommer reduktion ikke, kun elision jf. tabel 10. Intervokalisk er der både eksempler på elision og reduktion.

Intervokalisk	I konsonantomgivelser
Ø (20)	Ø (27)
r (2)	
ɹ (1)	

Tabel 10. Elision og reduktion af ordmedialt [ɔ̥] hos informant 10 afhængigt af nabolyde

Intervokalisk [ɔ̥] elideres i *'slet ikke*, mens det realiseres som et tap i fx *for'ladte* og til [ɹ] i *kommer du*. I konsonantomgivelser elideres [ɔ̥] ofte i ord som *altså*, *'simpelt'hen* og *'vestsiden*.

Stavelsesposition

I stavelses coda er der ingen eksempler på reduktion af [ɔ̥] i materialet fra informant 10, kun elision. Men i stavelses onset forekommer både elision og reduktion, jf. tabel 11.

Stavelsesonset	Stavellescoda
Ø (20)	Ø (63)
r (19)	
ɹ (7)	

Tabel 11. Elision og reduktion af [ɔ̥] alt efter position i stavelsen hos informant 10.

Stavelsesfinal (inklusive ordfinal) elision sker fx i ordene *'feltstation*, *'langt* og *'øst*. Reduktion i onset finder blandt andet sted i *for'ladte* og *du*. Stavelsesinitial (inklusive ordinal) elision sker fx i *'venstresiden*, men primært i *'sådan* og *sådan*. Hos informant 10 er [ɔ̥] konsekvent elideret i dette ord, uanset betoning, men det er et generelt fænomen også hos de andre informanter. Når *sådan* –

uanset tryk – udtales med to stavelser, men uden lukkelyd, har jeg regnet [ɖ]et for assimileret og ikke reduceret. Når ordet udtales med kun én stavelse og uden lukkelyd, er det medtaget som eksempel på elision. Dette gælder også for de andre informanter i undersøgelsen.

Trykstærke vs. tryksvage stavelser

Jeg fandt et lignende mønster i betonedede over for ubetonede stavelser. I betonedede stavelser ses kun elision, ikke reduktion, hvorimod begge processer forekommer i ubetonede stavelser.

Ubetonede stavelser	Betonede stavelser
Ø (58)	Ø (25)
r (19)	
ɹ (7)	

Tabel 12. Elision og reduktion af [ɖ] hos informant 10 i hhv. trykstærke og tryksvage stavelser.

Det er ikke overraskende, at reduktionen forekommer i tryksvage stavelser, og materialet viser da også væsentligt flere tilfælde af, at [ɖ] reduceres eller elideres i ubetonede frem for i betonedede stavelser. Som eksempler kan nævnes reduktion til [r] i det tryksvage *dig* og elision i fx *'venstresiden*. I trykstærke stavelser elideres [ɖ] fx i *fra 'øst*, *'rent* og *'vestpå*.

Hyppighed

I alt reduceres eller elideres [ɖ] 110 gange hos informant 10. Elision forekommer i ca 75 % af tilfældene og er dermed langt hyppigere end reduktion. [ɖ] reduceres til [r] 19 gange, fx i *da* og til [ɹ] 7 gange, hvilket sker i bl.a. *du* og *det*. En enkelt gang reduceres [ɖ] til [s]. Der er altså ikke tilfælde af, at [ɖ] svækkes til [δ], som det bl.a. ses hos informanten i pilotundersøgelsen.

Ordmedialt forekommer reduktion kun intervokalisk hos denne informant. Som tabel 15 viser, er der dog også stor forskel på, hvor hyppigt [ɖ] hhv. reduceres og elideres intervokalisk.

Intervokalisk reduktion og elision	Procent af intervokaliske reduktioner og elisioner
Ø	87 %
r	8,7 %
ɹ	4,3 %

Tabel 13. Hyppighed af elision og reduktion af intervokalisk [ɖ] hos informant 10.

[r] forekommer en gang i *for'ladte* og en gang i *'starter*, mens ordmedialt [ɖ] kun reduceres til [ɹ] i *kommer du*.

Knap halvdelen af alle reduktioner og elisioner af [ɖ] hos informant 10 forekommer ordmedialt. Af disse 50 ordmediale forekomster står [ɖ] intervokalisk 23 gange, hvilket svarer til 46 %.

Ud af de i alt 110 stavelser, der indeholder et elideret eller reduceret [ɖ], er ca. 77 % af dem ubetonede. Det er forventet, at reduktion især finder sted i trykssvage stavelser, og denne overvægt er derfor ikke overraskende. Samme tendens gjorde sig også gældende hos informanten i pilotundersøgelsen, hvor over 90 % af stavelserne med et reduceret eller elideret [ɖ] var ubetonede.

Der er 47 tilfælde af reduktion og elision i stavelsesonset og 63 i stavelsescoda. Som nævnt reduceres [ɖ] dog kun i onsets, og i coda er der udelukkende eksempler på elision. Men som det kan ses i de to nedenstående tabeller, er der forskel på, hvor ofte [ɖ] reduceres i stavelsesonset, alt efter om den følgende lyd er en vokal eller konsonant (46 vs. 1 forekomster). Der er knap så stor forskel på, om det eliderede [ɖ] står efter en vokal eller konsonant i coda (29 vs. 34 forekomster). Bemærk dog, at disse resultater ikke indeholder eksempler over ordgrænser.

	Stavelsesonset	Eliderede	Reducerede
Prævokalisk	46	19	27
Før konsonant	1	1	0

Tabel 14. Antal forekomster af reduceret eller elideret [ɖ] hos informant 10 i stavelsesonset afhængigt af den efterfølgende lyd.

	Stavelsescoda	Eliderede	Reducerede
Postvokalisk	29	29	0
Efter konsonant	34	34	0

Tabel 15. Antal forekomster af reduceret eller elideret [ɖ] hos informant 10 i stavelsescoda afhængigt af den foranstående lyd.

Prævokalisk [ɖ] i stavelsesonset reduceres i fx *dig* og *for'ladte*. I onsets er der flere eksempler på reduktion end elision, hvor [ɖ] står prævokalisk, som fx i *det*. Det er bemærkelsesværdigt, at der kun er et tilfælde af elideret [ɖ] foran en konsonant i onsets. Ordet det drejer sig om, er *'venstresiden*, og det forekommer kun en enkelt gang hos informant 10.

I stavelsescoda elideres et postvokalisk [ɖ] i fx *'bortset* og *for'ladt*, og efter en konsonant i *'bjergkløft*, *'rent* og *'vest*.

Omkringstående vokal

Jeg har undersøgt længde og kvalitet hos vokalen i de tilfælde, hvor et reduceret eller elideret [ɖ] står hhv. præ- eller postvokalisk, uanset stavelsesgrænse.

Der er i alt 47 tilfælde af **prævokalisk** reduceret eller elideret [ɔ̥]. Ud af disse er 20 elideret, mens 27 er reduceret til en anden lyd. I materialet er der derudover 51 eksempler, hvor det reducerede eller eliderede [ɔ̥] står **postvokalisk**. Kun tre gange er et postvokalisk [ɔ̥] reduceret. Ellers elideres det, som i fx *for'ladt*. De tre tilfælde af reduceret, postvokalisk [ɔ̥] er i ordene *for'ladte*, *'starter* og *kommer du*.

Vokallængde

Tabel 16 viser, at når et reduceret eller elideret [ɔ̥] står præ- eller postvokalisk, er vokalen næsten altid fonologisk kort. Der er kun to eksempler på en lang, foranstående vokal, og det er i *'bortset* og *'starter*.

	Prævokalisk reduceret eller elideret [ɔ̥]	Postvokalisk reduceret eller elideret [ɔ̥]
Kort vokal	47	49
Lang vokal	0	2

Tabel 16. Antal forekomster af reduceret eller elideret [ɔ̥] foran eller efter en lang eller kort vokal hos informant 10

Vokalkvalitet

Når et reduceret eller elideret [ɔ̥] står **prævokalisk** er fordelingen mellem ikke-lav og ikke-høj vokal næsten ligelig. Til gengæld er den efterfølgende vokal kun i ét tilfælde et fonologisk schwa, og det er i *for'ladte*. Når et reduceret eller elideret [ɔ̥] står **postvokalisk**, er den foranstående vokal for det meste ikke-høj.

	Prævokalisk reduceret eller elideret [ɔ̥]	Postvokalisk reduceret eller elideret [ɔ̥]
Ikke-lav	24	2
Ikke-høj	22	49
Schwa	1	0

Tabel 17. Antal forekomster af reduceret eller elideret [ɔ̥] foran eller efter schwa, ikke-lav eller ikke-høj vokal hos informant 10.

Som tabellen angiver, er vokalen efter et reduceret eller elideret [ɔ̥] ikke-høj i 22 ud af 47 tilfælde, hvilket svarer til ca. 53 %. Når det reducerede eller eliderede [ɔ̥] står efter en vokal, er denne ikke-høj 49 gange, som fx i ordet *for'ladt*, hvor [ɔ̥] falder bort. I alt svarer de 49 ikke-høje,

foranstående vokaler ud af 51 til 96 %. De to eksempler på en foranstående ikke-lave vokal er i *'bortset* og *'slet ikke*, hvor [d̥] i begge tilfælde elideres.

7.2 Informant 18

Informant 18 er en ung kvinde, som deltog i både monologerne og dialogerne i DanPASS. Jeg har dog kun brugt materialet fra dialogerne i denne undersøgelse. Ordlisten er vedlagt som bilag 3.

Der er færre reduktioner og elisioner i dette materiale end i materialet fra pilotundersøgelsen. I alt reduceres eller elideres [d̥] 135 gange fordelt på 24 leksemer i forskellige sammensætninger og med varierende tryk. I disse 24 leksemer reduceres eller elideres [d̥] 42 % af de gange, ordene optræder. Fx reduceres lukkelyden i *for'ladte* kun 4 ud af 7 gange, og i *'halvt* elideres den 1 ud af 3 gange.

I alt er der 770 forekomster af forventet [d̥] i materialet, og [d̥] reduceres eller elideres i 17,7 % af tilfældene. Det er en mindre procentdel end hos de andre informanter.

Informanten reducerer [d̥] til [r ɹ ɹ θ n z]. Reduktion til [θ n z] forekommer kun én gang hver i ordene *'godt*, *hvor'dan* og *'midt*. [ɹ] forekommer en enkelt gang i *det er det*, og i *du har* reduceres [d̥] til [ɹ].

51 af de 135 gange er [d̥] elideret. Det sker bl.a. i *altså*, *'lastbil* og *'skarpt*. Der er altså i alt flere reduktioner end elisioner i materialet fra informant 18.

Ordmedial reduktion

Som det også var tilfældet i materialet fra informant 10, er der i dette materiale ikke eksempler på ordmedial reduktion, hvor [d̥] står i konsonantomgivelser, kun elision. Det sker fx i *altså*, *'fortsætte* og *'feltstationer*. Intervokalisk sker der både elision og reduktion, som det ses i tabel 18 (næste side).

Intervokalisk	I konsonantomgivelser
Ø (10)	Ø (25)
r (4)	
ɹ (2)	

Tabel 18. Elision og reduktion af ordmedialt [d̥] hos informant 18 afhængigt af nabolyde

Intervokalisk elision forekommer dog kun i *'sådan* og *sådan* – med de forbehold jeg beskrev hos informant 10. I *for'ladte* reduceres [d̥] til [r], og i *'fortsætte* bliver den til [ɹ].

Stavelsesposition

Til forskel fra informant 10 er der i dette materiale både forekomster af reduktion og elision i stavelsescoda. Det samme gælder i stavelsonset. Den eneste forskel er, at [ɖ] reduceres til [r] i stavelsonset, hvilket ikke sker i -coda.

Stavelsonset	Stavelscoda
Ø (11)	Ø (41)
r (61)	
ɹ (18)	ɹ (1)

Tabel 19. Elision og reduktion af [ɖ] alt efter position i stavelsen hos informant 18.

Selvom det ikke er anført i tabellen, er det værd at nævne, at [ɖ] også reduceres til [n] stavelsesinitialt i *hvor'dan*. I *'godt* og *'midt* reduceres [ɖ] til hhv. [θ z] stavelsesfinalt. Reduktion til [n θ z] forekommer dog kun én gang hver, og de er derfor ikke repræsenteret i tabellerne.

Elision forekommer kun stavelsesinitialt i *'sådan* og *sådan*.

Der er et enkelt tilfælde af reduktion til [ɹ] i stavelsescoda. Det sker i *'ligger et*. I alle andre tilfælde elideres [ɖ] i coda frem for at blive reduceret, som fx i *'feltstation*, *'halvt* og *syd'vest*.

Trykstærke vs. tryksvage stavelser

Jeg har undersøgt, om der er forskel på, hvordan [ɖ] reduceres, og om det elideres eller ej i trykstærke vs. tryksvage stavelser, uanset det forventede [ɖ]s placering i stavelsen. Tabel 20 viser, at elision forekommer i både betonede og ubetonede stavelser, som i fx *'lastbil* og *'nærmest*, mens reduktion er mere begrænset.

Betonede stavelser	Ubetonede stavelser
Ø (18)	Ø (33)
	r (61)
ɹ (1)	ɹ (19)

Tabel 20. Elision og reduktion af [ɖ] hos informant 18 i hhv. trykstærke og tryksvage stavelser.

[ɖ] reduceres ikke til [r] i betonede stavelser, kun i ubetonede. Reduktion til [r] sker fx i *der* og *du*. [ɖ] reduceres kun til [ɹ] i én betonet stavelse, nemlig i *'dem*. Men som det ses, er der især stor forskel på, hvor hyppigt reduktion og elision af [ɖ] finder sted i hhv. betonede og ubetonede stavelser.

Hyppighed

I alt er der 135 forekomster af reduktion og elision af [ɖ] i materialet fra informant 18. I 51 af disse falder [ɖ] bort, fx i *'offentlige* og *syd'vest*, og elision står således for ca. 38 % af tilfældene. [ɖ] reduceres til [r] i 45 % af tilfældene og til [ɹ] 20 gange, hvilket svarer til ca. 15 %.

I alt er der 42 forekomster af reduceret eller elideret ordmedialt [ɖ]. Af disse er 17 intervokaliske og 25 ikke-intervokaliske. I konsonantomgivelser er der ingen eksempler på reduktion, kun elision. I nedenstående tabel ses det, at der er forholdsvis stor forskel på, hvor hyppigt [ɖ] elideres og reduceres intervokalsk.

Intervokalsk reduktion og elision	Procent af intervokaliske reduktioner og elisioner
Ø	59 %
r	23 %
ɹ	12 %

Tabel 21. Hyppighed af elision og reduktion af intervokalsk [ɖ] hos informant 18.

De resterende 6 % dækker over de tre forekomster af reduktion til [n θ z].

Det skal dog bemærkes, at de 23 %, hvor [ɖ] reduceres til [r], alle stammer fra ordet *for'ladte*, hvor reduktionen sker 4 ud af de 7 gange, ordet forekommer. Ligeledes gælder det for de gange, hvor intervokalsk [ɖ] reduceres til [ɹ], at de 12 % dækker over to forekomster, fx *'fortsætte*.

Intervokalsk elision forekommer kun i *'sådan* og *sådan*, som tidligere nævnt.

Som forventet er langt de fleste stavelser med et reduceret eller elideret [ɖ] ubetonede. Kun 22 ud af de 135 stavelser er betonedede, hvilket svarer til ca. 16 %. For eksempel er lukkelyden i det betonedede *'dem* reduceret til [ɹ] 1 ud af 4 gange.

Ud af 135 eliderede og reducerede forekomster af [ɖ] står 91 af dem i stavelsonset og 44 i stavelsescoda. Der er således en klar overvægt af reduktion og elision stavelsesinitialt i materialet fra informant 18. Tabel 22 og 23 viser dog, at der er forskel på, hvor hyppigt [ɖ] reduceres eller elideres i stavelsonset og -coda, alt efter om nabolyden er en vokal eller konsonant.

	Stavelsonset	Eliderede	Reducerede
Prævokalsk	91	10	81
Før konsonant	0	0	0

Tabel 22. Antal forekomster af reduceret eller elideret [ɖ] hos informant 18 i stavelsonset afhængigt af den efterfølgende lyd.

	Stavelsescoda	Eliderede	Reducerede
Postvokalisk	16	13	3
Efter konsonant	28	28	0

Tabel 23. Antal forekomster af reduceret eller elideret [ɖ] hos informant 18 i stavelsescoda afhængigt af den foranstående lyd.

I stavelsesonset er der ingen tilfælde af hverken reduceret eller elideret [ɖ] før en konsonant. De 10 eliderede tilfælde i onsets dækker igen over *'sådan* og *sådan*. I stavelsescoda står de fleste eliderede eller reducerede [ɖ]er efter en konsonant. 13 af de forventede [ɖ]er, der står postvokalisk i stavelsescoda, elideres, og kun tre reduceres. Det drejer sig om *'godt*, *'ligger et* og *'midt*. Efter en konsonant er der kun eksempler på elision, fx i *'lastbil* og *'skarpt*.

Omkringstående vokal

I materialet fra informant 18 er der 91 eksempler på, at et reduceret eller elideret [ɖ] står **foran** en vokal, uanset stavelsesgrænse. 10 af de 91 elideres. Det forekommer dog kun i *'sådan* og *sådan*, og i resten af tilfældene er [ɖ] reduceret, som fx i *du* og *for'ladte*.

32 gange står et reduceret eller elideret [ɖ] **postvokalisk**. Af disse elideres de fleste, nemlig 72 %, og det sker fx i ordene *'fortsætte* og *'rigtigt*. Der er ni tilfælde af reduceret, postvokalisk [ɖ]. De forekommer fx i *for'ladte* og *'fortsætte*, hvor [ɖ] reduceres til hhv. [r] og [ʃ].

Vokallængde

Når nabolyden til et reduceret eller elideret [ɖ] er en vokal, er denne næsten altid fonologisk kort i materialet fra denne informant.

	Prævokalisk reduceret eller elideret [ɖ]	Postvokalisk reduceret eller elideret [ɖ]
Kort vokal	91	31
Lang vokal	0	1

Tabel 24. Antal forekomster af reduceret eller elideret [ɖ] foran eller efter en lang eller kort vokal hos informant 18

Kun én gang er vokalen før et reduceret eller elideret [ɖ] lang, og det er i ordet *'fortsætte*, hvor [ɖ] elideres. Der er altså en klar tendens til, at [ɖ] kun reduceres eller elideres i vokalomgivelser, hvis den omkringstående vokal er kort.

Vokalkvalitet

Den omkringstående vokals kvalitet er mere varierende end længden hos informant 18. Når det reducerede eller eliderede [ɔ̥] står **prævokalisk**, er den efterfølgende vokal oftest fonologisk ikke-lav, mens den er fonologisk ikke-høj langt de fleste gange, hvor et reduceret eller elideret [ɔ̥] står **postvokalisk**.

	Prævokalisk reduceret eller elideret [ɔ̥]	Postvokalisk reduceret eller elideret [ɔ̥]
Ikke-lav	70	4
Ikke-høj	16	28
Schwa	5	0

Tabel 25. Antal forekomster af reduceret eller elideret [ɔ̥] foran eller efter schwa, ikke-lav eller ikke-høj vokal hos informant 18.

Overvægten af ikke lave-vokaler **efter** et reduceret eller elideret [ɔ̥] kan dog skyldes, at fx *du*, som har en ikke-lav vokal, optræder med et reduceret [ɔ̥] 62 gange. De fem tilfælde, hvor et schwa følger efter et reduceret [ɔ̥], findes i *for'ladte*, hvor [ɔ̥] reduceres 4 ud af 7 gange, og i *'fortsætte*, hvor [ɔ̥] reduceres 1 ud af 4 gange.

Vokalen **foran** et reduceret eller elideret [ɔ̥] er ikke-høj i 88 % af tilfældene, fx i *at* og *hvor'dan*. De fire eksempler på ikke-lav vokal foran et reduceret eller elideret [ɔ̥] forekommer i ordene *'fortsætte*, *'ligger et*, *'midt* og *'rigtigt*, hvor [ɔ̥] reduceres til [ɹ] i de to første eksempler, til [z] i *'midt* og elideres i *'rigtigt*. Hvis jeg havde udvidet undersøgelsen til at inkludere forekomster over ordgrænser, ville der givetvis også have været en del eksempler på reduceret eller elideret [ɔ̥] efter schwa.

7.3 Informant 33

Informant 33 er en ung mand. Han deltog både i monologerne og dialogerne i DanPASS, men da min undersøgelse er baseret på den spontane tale i dialogerne, har jeg kun medtaget materialet fra hans deltagelse i dialogerne. Ordlisten er vedlagt som bilag 4.

Materialet fra denne informant har vist flere reducerede forekomster af [ɔ̥] end materialet fra informanten i min pilotundersøgelse. I alt er der 270 forekomster af reduceret [ɔ̥], hvilket svarer til ca. 35 % af det samlede antal forekomster af forventet [ɔ̥].

Jeg har undersøgt, *hvordan* [ɔ̥] reduceres i forskellige kontekster, og *hvor hyppigt* disse reduktioner sker.

Informanten reducerer [ɔ̥] til enkeltlydene [ɖ ɹ ɹ̥ ɹ̥ x s z θ] og til konsonantgruppen [ɹθ], men i de fleste tilfælde falder [ɔ̥] helt bort. Jeg må dog knytte et par bemærkninger hertil. [ɔ̥] reduceres kun til [s z x] én gang, og der er dermed ikke tale om en generel tendens. I *'godt* ændres lukkelyden til konsonantgruppen [ɹθ] to ud af 25 gange, og jeg har valgt at inkludere denne ændring i resultatoversigterne som en variant af reduktion til [θ].

Ordmedial reduktion

Som i pilotundersøgelsen har jeg undersøgt reduktion og elision af ordmedialt [ɖ]. Det viste sig, at reduktion ikke finder sted i konsonantomgivelser, kun intervokalisk. Som tabel 26 viser, forekommer elision derimod både intervokalisk og i konsonantomgivelser, hvor [ɖ] står ordmedialt.

Intervokalisk	I konsonantomgivelser
Ø (12)	Ø (127)
r (1)	
ɹ ɹ (5)	
δ (1)	

Tabel 26. Elision og reduktion af ordmedialt [ɖ] hos informant 33 afhængigt af nabolyde

Elision sker fx i konsonantomgivelser i *'stengærde* og intervokalisk i *'sådan*, og intervokalisk reduktion forekommer i fx *'fortsætter* og *'ne'top*.

Stavelsesposition

I tabel 27 har jeg angivet, hvordan [ɖ] reduceres alt efter position i stavelsen. Tabellen viser, at stavelsesposition har en betydning for, hvilken lyd [ɖ] reduceres til. I stavelsesonset er der fx tilfælde af reduktion til [r δ], hvilket ikke forekommer i coda. Derimod sker det kun i coda, at [ɖ] reduceres til [θ]. Elision forekommer både stavelsesinitialt og -finalt.

Stavelsesonset	Stavescoda
Ø (25)	Ø (164)
ɹ ɹ ɹ (54)	θ ɹθ (4)
r (17)	
δ (3)	

Tabel 27. Elision og reduktion af [ɖ] alt efter position i stavelsen hos informant 33.

[ɖ] reduceres kun få gange til [δ], men det forekommer fx i *'den 2* ud af 26 gange.

Selvom de ikke er angivet i tabellen, er det værd at nævne, at reduktion af [ɖ] til [s z x] alle forekommer ordinitialt – og dermed i stavelsesonset.

Trykstærke vs. tryksvage stavelser

Jeg fandt også en forskel i, hvordan [ɖ] reduceres i betonede over for ubetonede stavelser. Tabel 28 viser de lyde, som [ɖ] reduceres til i hhv. betonede og ubetonede stavelser uanset det forventede [ɖ]s placering i stavelsen. Som det fremgår, forekommer elision af [ɖ] både i betonede og ubetonede stavelser.

Betonede stavelser	Ubetonede stavelser
Ø (94)	Ø (95)
ɹ (7)	ɹ ɹ ɹ (47)
r (1)	r (16)
δ (2)	δ (1)
θ ɹθ (4)	

Tabel 28. Elision og reduktion af [ɖ] hos informant 33 i hhv. trykstærke og tryksvage stavelser.

[θ] forekommer kun ordfinalt og i de monosyllabiske ord *'godt* og *'lidt*, og som tidligere nævnt optræder varianten [ɹθ] to gange i *'godt*. Forskellen på hvordan [ɖ] reduceres i hhv. betonede og ubetonede stavelser drejer sig altså om ganske få tilfælde, og den største forskel ligger nok snarere i, hvor hyppigt lukkelyden reduceres og elideres i trykstærke vs. tryksvage stavelser.

Hyppighed

Den primære forskel på reduktion af [ɖ] består i hyppigheden af reduktion til de forskellige lyde og i de forskellige kontekster. I alt er der 270 reduktioner og elisioner af [ɖ] i materialet fordelt på 53 leksemer i forskellige sammensætninger og med varierende tryk. De 270 forekomster svarer til ca. 35 % af alle forventede forekomster af [ɖ]. I de 53 leksemer, der indeholder et reduceret eller elideret [ɖ], er [ɖ] reduceret eller elideret ca. 47 % af de gange, ordene forekommer.

189 af de 270 gange er [ɖ] elideret, hvilket svarer til ca. 70 % af tilfældene. I 20 % af de reducerede former er [ɖ] reduceret til [ɹ ɹ ɹ] og i 6 % bliver lukkelyden til et tap. Dermed reduceres [ɖ] i godt en fjerdedel af tilfældene til en r-lyd. [ɖ] bliver svækket til [δ θ] godt 2 % af gangene. Der ses dermed en klar tendens til, at [ɖ] elideres frem for at svækkes til en anden lyd. I de tilfælde hvor [ɖ] reduceres til en anden lyd, sker det langt oftest til en r-lyd.

Ud af de 270 reducerede og eliderede forekomster står ca. 54 % ordmedialt. Kun ca. 13 % af disse forekommer intervokalisk. Reduktion af ordmedialt [ɖ] forekommer kun intervokalisk, ikke i konsonantomgivelser.

Tabel 29 (næste side) viser, hvor ofte [ɖ] elideres eller reduceres til [δ r ɹ ɹ] intervokalisk.

Reduktion og elision af intervokalisk [ɖ]	Procent af intervokaliske forekomster af elideret eller reduceret [ɖ]
Ø	63,3 %
ɹ ɹ	26,3 %
r	5,2 %
δ	5,2 %

Tabel 29. Hyppighed af elision og reduktion af intervokalisk [ɖ] hos informant 33.

Det bør dog nævnes, at de ca. 63 % tilfælde af elision alle sker i ordene *'sådan* og *sådan*. Ligeledes dækker de ca 5 % forekomster af tap over ét tilfælde af reduktion af [ɖ] i *'fortsætter*, og kun i *'fortsætter jeg* reduceres [ɖ] til [δ].

På baggrund af resultatet i min pilotundersøgelse ventede jeg at finde flest reduktioner i ubetonede stavelser. Men materialet fra informant 33 viste en næsten ligelig fordeling af reduktion og elision i hhv. betonede over for ubetonede stavelser. I alt er der 109 reduktioner og elisioner i betonede stavelser, hvilket svarer til ca. 40 % af det samlede antal reduktioner og elisioner. Dermed er overvægten af reduktion og elision i ubetonede stavelser ikke nær så stor som forventet.

Som nævnt reduceres [ɖ] foreskelligt alt efter stavelsesposition, men derudover fandt jeg også en klar forskel i, hvor hyppigt [ɖ] hhv. reduceres og elideres i stavelsesonset og stavelses coda.

Kun en enkelt gang står et reduceret eller elideret [ɖ] i stavelsesonset før en konsonant, og det er i ordet *'venstre*. Her elideres [ɖ] en ud af de tre gange, ordet forekommer.

	Stavelsesonset	Eliderede	Reducerede
Prævokalisk	99	22	77
Før konsonant	1	1	0

Tabel 30. Antal forekomster af reduceret eller elideret [ɖ] hos informant 33 i stavelsesonset afhængigt af den efterfølgende lyd.

	Stavelses coda	Eliderede	Reducerede
Postvokalisk	22	18	4
Efter konsonant	146	146	0

Tabel 31. Antal forekomster af reduceret eller elideret [ɖ] hos informant 33 i stavelses coda afhængigt af den foranstående lyd.

Hos informant 33 sker reduktion og elision altså oftest stavelsesfinalt, hvilket også var min forventning på baggrund af den gennemgængede teori. Det er derfor også overraskende at finde elision af [ɖ] i ordene *'stengærde* og *'stykke*. Det samme gælder, hvor [ɖ] elideres i *'kloster*, så der bliver ordsammenfald med *klodser*. Man må dog gå ud fra, at ordet kan forstås ud fra konteksten.

Som tabel 31 (forrige side) viser, er der i stavelsescoda hvor [ɔ̥] følger efter en konsonant, kun eksempler på elision, ikke reduktion. Det sker fx i *dia'mantmine*. De fire gange hvor et postvokalsk [ɔ̥] reduceres i stavelsescoda er i ordene *'godt* og *'lidt*, hvor [ɔ̥] reduceres til [θ] og [ʌθ].

Omkringstående vokal

Materialet fra informant 33 bekræftede til dels min pilotundersøgelses resultater vedrørende vokalerne i de reducerede ord. Jeg har undersøgt både længde og kvalitet i de vokaler, der står hhv. foran og efter et reduceret eller elideret [ɔ̥], uanset stavelsesgrænser.

I alt er der 141 eksempler i materialet på, at et elideret eller reduceret [ɔ̥] står lige før eller efter en vokal. I 101 tilfælde er vokalen efterfølgende, mens den er foranstående 40 gange.

Af de 101 eksempler på **prævokalsk** reduceret eller elideret [ɔ̥] er [ɔ̥] elideret 24 gange, svarende til ca. 25 %. Det forekommer fx i *du* og *'stengærde*. Når et reduceret eller elideret [ɔ̥] står **postvokalsk**, er det elideret 29 ud af 40 gange, som det fx sker i *'godt* og *'rigtigt*. De resterende 11 gange reduceres [ɔ̥], fx i *'fortsætter* og *for'ladte*. Dermed står elision for ca. 74 % af tilfældene og reduktion for ca. 26 % af de reducerede eller eliderede postvokalske [ɔ̥]er.

Vokallængde

Ud af de 101 tilfælde af **prævokalsk** reduceret eller elideret [ɔ̥] er kun fem af de efterfølgende vokaler fonologisk lange, fx i *'stengærde*. Som det ses i nedenstående tabel, er der 96 ord i materialet, hvor et reduceret eller elideret [ɔ̥] står foran en fonologisk kort vokal som i *de* og *'kloster*.

	Prævokalsk reduceret eller elideret [ɔ̥]	Postvokalsk reduceret eller elideret [ɔ̥]
Kort vokal	96	39
Lang vokal	5	1

Tabel 32. Antal forekomster af reduceret eller elideret [ɔ̥] foran eller efter en lang eller kort vokal hos informant 33

Postvokalsk reduceret eller elideret [ɔ̥] forekommer 40 gange hos informant 33. Kun én gang er den foranstående vokal lang, og det er i ordet *'snart*. Alle andre vokaler foran et reduceret eller elideret [ɔ̥] er fonologisk korte, som fx i *'ne'top*, *'godt* og *'fortsætter*.

Der er altså en stærk tendens til, at reduktion og elision af [ɔ̥] i vokalomgivelser kun sker, når den omkringstående vokal er fonologisk kort.

Vokalkvalitet

Ud af de 101 vokaler, der følger **efter** et reduceret eller elideret [ɔ̥] er 69 fonologisk ikke-lave, fx i *de* og *stykke*. Det svarer til ca. 68 %. 30 % af de efterfølgende vokaler er fonologisk ikke-høje,

mens vokalen efter et elideret eller reduceret [ɔ̃] kun to gange er et fonologisk schwa. Sidstnævnte forekommer i *for'ladte* og *'øst'kanten*.

Når et reduceret eller elideret [ɔ̃] står postvokalisk, er den **foranstående** vokal ikke-høj i 68 % af tilfældene, fx i *for'ladte* og *'godt*. [ɔ̃] reduceres eller elideres, når det følger efter en ikke-lav vokal i de resterende 32 %. Der er ingen tilfælde af reduceret eller elideret [ɔ̃] efter schwa, men hvis undersøgelsen inkluderede forekomster over ordgrænser, ville der givetvis også være eksempler på dette.

	Prævokalisk reduceret eller elideret [ɔ̃]	Postvokalisk reduceret eller elideret [ɔ̃]
Ikke-lav	69	13
Ikke-høj	30	27
Schwa	2	0

Tabel 33. Antal forekomster af reduceret eller elideret [ɔ̃] foran eller efter schwa, ikke-lav eller ikke-høj vokal hos informant 33.

Et reduceret eller elideret [ɔ̃] følger efter en ikke-lav vokal i fx *'lidt* og *'rigtigt*.

Som tabellen viser, er der størst sandsynlighed for, at vokalen **foran** et reduceret eller elideret [ɔ̃] er ikke-høj, mens den **efter** et reduceret eller elideret [ɔ̃] oftest er ikke-lav.

8. Opsummering og konklusion

I denne opgave har jeg undersøgt reduktion og elision af den alveolære lukkelyd [ɔ̃] i spontan, dansk tale. Jeg har brugt det danske talesprogskorpus DanPASS som materiale. Undersøgelsen bestod af to dele: en pilotundersøgelse med én informant og en udvidelse med tre andre informanter.

Selvom antallet af reduktioner og elisioner af [ɔ̃] varierer fra informant til informant, fandt jeg dog alligevel et mønster i, hvornår hhv. reduktion og elision sker. Reduktion og elision forekommer ml. 17,7 % og 35% af de gange den alveolære lukkelyd burde forekomme hos de fire informanter.

Undersøgelsen viste, at elision sker oftere end reduktion og i flere kontekster. Når [ɔ̃] reduceres sker det oftest til [r ɹ δ].

Reduktion af [ɔ̃] forekommer hyppigst:

- Når ordmedialt [ɔ̃] står intervokalisk
- I ubetonede stavelser
- I stavelsonset
- Når en evt. omkringstående vokal er fonologisk kort

Elision af [d̥] forekommer derudover også:

- Når ordmedialt [d̥] står i konsonantomgivelser
- I stavelsescoda

I denne undersøgelse har jeg trukket stavelsesgrænserne fonetisk. Hvis de var trukket fonologisk, havde ovenstående liste ikke været nær så enkel. I så fald havde der også været forekomster af reduktion i stavelsescoda – som der med den fonetiske stavelsesgrænse kun er meget få forekomster af. Der ville også have været flere forekomster af reduktion og elision i betonedede stavelser. Det forekommer mig derfor, at den fonetiske stavelsesgrænse har større betydning end den fonologiske for, om reduktion og elision finder sted i spontan tale.

Jeg har ikke medtaget eksempler over ordgrænser i denne undersøgelse, men på baggrund af resultaterne, er der grund til at lave en udvidet undersøgelse senere, der også inkluderer disse forekomster. Det samme gælder for reduktion af lukkelydene [b̥] og [g̥], som der er gentagne eksempler på i materialet, men som ikke er taget med i denne undersøgelse.

Litteraturliste

- Barry, William J., & B. Andreeva. 2001. "Cross-language similarities and differences in spontaneous speech patterns". *Journal of the International Phonetic Association* 31(1), 51-66.
- Bybee, Joan. 2001. *Phonology and Language Use*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Duez, Danielle. 2001. "Restoration of deleted and assimilated consonant sequences in conversational French speech: effects of preceding and following context". *Journal of the International Phonetic Association* 31(1), 101-114.
- Grønnum, Nina. 1999. Syllables at multiple levels of representation in Danish. *Journées d'études Linguistiques, Nantes, 25-27 mars*, 24-29.
- Grønnum, Nina. 2001. *Fonetik og Fonologi – almen og dansk*. København: Akademisk Forlag.
- Grønnum, Nina. 2007. *Rødgrød med fløde. En lille bog om dansk fonetik*. København: Akademisk Forlag.
- Grønnum, Nina. 2007. *DanPASS – Danish Phonetically Annotated Spontaneous Speech*. Hentet fra: http://www.cphling.dk/ng/danpass_webpage/danpass.htm